

TISH IMPLANTLARI: IMKONIYATLAR VA XAVFLAR

*Umarova Nozimaxon Umidjon qizi**Qo'qon Universiteti Andijon filiali tibbiyot fakulteti
stomatologiya 1-bosqich talabasi.*

Annotatsiya: Ushbu maqolada stomatologiya sohasida keng qo'llanilayotgan tish implantlari haqida batafsil ma'lumot beriladi. Implantatsiya – tish yo'qotilganda og'iz bo'shlig'i funksiyasini tiklash va estetikani qayta tiklashda qo'llaniladigan ilg'or usullardan biridir. Maqolada implantlarning asosiy afzalliklari, masalan, ularning tabiiy ko'rinishi, chidamliligi, funkcionalligi va qo'shni tishlarga zarar yetkazmasdan tiklanish imkoniyati yoritilgan. Shu bilan birga, implantatsiya jarayoni bilan bog'liq bo'lgan xavflar, jumladan, infeksiya xavfi, organizm tomonidan rad etilishi, narxning yuqoriligi va muolajaning uzoq davom etishi ham tahlil qilinadi. Mazkur maqola stomatologlar, talabalar va tibbiyot sohasiga qiziquvchi keng omma uchun foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: tish implantlari, stomatologiya, implantatsiya, sun'iy tish, xavf, estetika, jarrohlik, davolash.

Аннотация: В данной статье подробно рассматриваются зубные импланты как современный метод восстановления утраченных зубов. Имплантация обеспечивает не только эстетичность, но и полноценную жевательную функцию, не повреждая соседние зубы. Обсуждаются ключевые преимущества имплантов — их естественный внешний вид, долговечность и удобство в повседневной жизни. Также уделено внимание возможным рискам, таким как хирургические осложнения, риск отторжения организмом, высокая стоимость процедуры и длительный процесс восстановления. Статья будет полезна как для специалистов в области стоматологии, так и для студентов и широкой аудитории, интересующейся медицинскими инновациями.

Ключевые слова: зубные импланты, стоматология, имплантация, искусственные зубы, хирургия, риск, эстетика, лечение.

Abstract: This article provides a comprehensive overview of dental implants, a widely used and advanced method in modern dentistry for replacing missing teeth. It outlines the significant benefits of dental implants, including their natural appearance, long-lasting durability, and ability to restore full chewing function without harming adjacent teeth. The article also addresses potential risks associated with implantation procedures, such as surgical complications, risk of rejection by the body, high treatment costs, and the time-consuming nature of the recovery process. The information presented is intended to benefit dental professionals, students, and anyone interested in contemporary medical and dental technologies.

Keywords: dental implants, dentistry, implantation, artificial teeth, oral surgery, risks, aesthetics, treatment.

Tish yo'qotilishi nafaqat estetik muammo, balki bemorning umumiy sog'lig'i, ovqat hazm qilish jarayoni va psixologik holatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu boisdan, zamonaviy stomatologiyada bu muammoni bartaraf etish uchun samarali yechimlar ishlab chiqilgan bo'lib, ulardan eng ilg'or va keng qo'llanilayotganlaridan biri — tish implantatsiyasidir. Tish implantlari yo'qolgan tish o'rniga maxsus titandan yasalgan moslama o'rnatish orqali og'iz bo'shlig'i funksiyasini tiklaydi. Bu usul nafaqat tashqi ko'rinishni tiklaydi, balki bemorga tabiiy tishlar kabi ovqat chaynash, to'g'ri talaffuz qilish va o'ziga bo'lgan ishonchni qayta tiklash imkonini beradi. Ilgari faqat ko'chma yoki yarim doimiy protezlar orqali tiklanayotgan tishlar endilikda to'liq statsionar, uzoq muddatli implantlar yordamida bemorga qulaylik yaratmoqda. Shu bilan birga, har qanday jarrohlik muolajasi singari, implantatsiya ham ma'lum xavf va cheklovlarga ega: organizm implantni rad etishi, infeksiya xavfi, jarayonning yuqori narxi va uzoq tiklanish davri shular jumlasidandir. Mazkur maqolada tish implantatsiyasining zamonaviy stomatologiyadagi o'ni, uning afzalliklari va imkoniyatlari, shuningdek, ehtimoliy xavf-xatarlari haqida atroflicha ma'lumot beriladi. Shuningdek, bemorlar uchun to'g'ri qaror qabul qilishda muhim bo'lgan jihatlar yoritiladi.

Tish implantlarining imkoniyatlari: Tish implantlari bugungi kunda eng ishonchli, zamonaviy va estetik jihatdan qulay bo'lgan protezlash usullaridan biri hisoblanadi. Quyida ularning asosiy afzalliklari keltirilgan:

1. Tabiiy ko'rinish va his qilish: Implantlar tashqi ko'rinishi va funksiyasi jihatidan tabiiy tishlarga juda o'xshash bo'ladi. Ular bemorga noqulaylik tug'dirmasdan og'iz bo'shlig'iga uyg'unlashadi. Implantsiz bemorlar ba'zida protezlar bilan ovqat chaynashda yoki so'zlashda qiyinchilik sezilar, implantlar bunday noqulayliklarni bartaraf etadi.

2. Tishlar strukturasi saqlanadi: Ko'chma yoki klassik ko'priklar bilan tiklashda qo'shni sog'lom tishlarni qirqish yoki silliqlash talab etiladi. Implantsiya esa faqat yo'qolgan tishning o'rnini to'ldiradi, bu esa qo'shni tishlarning holatini saqlab qoladi.

3. Og'iz bo'shlig'i funksiyasini to'liq tiklaydi: Implantlar yordamida bemor avvalgidek ovqatni chaynashi, aniq talaffuzda so'zlashi mumkin. Bu esa bemorning umumiy hayot sifatini oshiradi.

4. Uzoq umr va bardoshlilik: To'g'ri o'rnatilgan va sifatli parvarishlangan implantlar 10–20 yil, hatto undan ortiq vaqt davomida xizmat qilishi mumkin. Ba'zi hollarda bu umr bo'yi ham saqlanib qoladi.

5. Suyak atrofiyasi oldini oladi: Tish yo'qotilgandan so'ng, jag' suyaklari asta-sekin o'z hajmini yo'qota boshlaydi. Implantlar esa suyak ichiga joylashtirilgani

sababli, suyak to'qimasini faollashtiradi va uning parchalanishiga yo'l qo'ymaydi.

6. Estetik va psixologik qulaylik: Tish yetishmovchiligi insonda o'ziga ishonchsizlik, ijtimoiy cheklanish va estetik komplekslarga sabab bo'ladi. Implantlar esa bemorning tashqi ko'rinishini tiklabgina qolmay, uning ruhiy holatini ham yaxshilaydi.

Implantlar faqat bitta tishni tiklashda emas, balki bir nechta tish yo'qotilganda yoki og'iz bo'shlig'ining katta qismini tiklashda ham asosiy tayanch sifatida xizmat qiladi. Bu ayniqsa, to'liq jag' protezlari (total protezlar) beqaror bo'lib qolgan bemorlarda qo'l keladi. Implantlar protezni mahkamlab turib, chaynash va so'zlash funksiyalarini ancha yaxshilaydi. Tish implantatsiyasi 18 yoshdan keyin, ya'ni jag' to'liq shakllangandan boshlab, keksalikka qadar bo'lgan davrda bemorning umumiy sog'lig'iga qarab amalga oshirilishi mumkin. Bu shuni anglatadiki, yosh yoki qarilik implantatsiyaga to'siq bo'lmaydi, faqat organizm holatiga e'tibor qaratiladi. Implantlar odatda organizm tomonidan eng yaxshi qabul qilinadigan biokompatibil material — titan yoki titan qotishmalaridan tayyorlanadi. Titan allergik reaksiya chaqirish ehtimoli nihoyatda past bo'lgan modda hisoblanadi. Shu bois ko'plab bemorlar uchun xavfsiz hisoblanadi. Implantlar yuqori yoki pastki jag'da, old yoki orqa tishlar o'rnida muvaffaqiyatli o'rnatilishi mumkin. Har bir holatda individual yechim tanlanadi, bu esa universal qo'llanilish imkonini beradi. Ba'zida protezlar nutq buzilishlariga sabab bo'ladi, ayniqsa "s", "sh" kabi tovushlarda. Tish implantlari esa og'iz bo'shlig'ining tabiiy anatomiyasini saqlagan holda, aniq talaffuz va sifatli nutqni tiklashga yordam beradi. Implantlar bemorlarga o'zini erkin tutish, ijtimoiy holatlarda erkin muloqot qilish, ochiq kulish va qulay ovqatlanish imkonini beradi. Bu esa insonning ijtimoiy hayotidagi faolligini oshiradi va depressiya yoki o'zini yakkalash holatlarini kamaytiradi.

Tish implantlarining xavflari va cheklovlari: Implantatsiya yuqori texnologiyali va samarali bo'lishiga qaramay, u bilan bog'liq bo'lgan ba'zi xavf-xatar va cheklovlarni ham hisobga olish zarur. Quyida eng muhim salbiy jihatlar sanab o'tilgan:

1. Jarrohlik aralashuvi xavfi: Implantatsiya bu jarrohlik muolajasi hisoblanadi. Shuning uchun operatsiya jarayonida yoki undan keyin

quyidagi muammolar yuzaga kelishi mumkin: qon ketishi, shish, og'riq, infeksiya tushishi, nervlarga shikast yetishi. Har doim tajribali mutaxassis tomonidan bajarilishi zarur.

2. Organizm tomonidan rad etilishi: Ba'zida bemorning immun tizimi implant materialini (odatda titan) begona jism sifatida qabul qilib, uni rad etadi. Bu holat juda kam uchrasa-da, istisno emas.

3. Yuqori narx: Tish implantlari boshqa stomatologik xizmatlarga qaraganda ancha qimmat. Har bir implant alohida narxga ega bo'lib, unga qo'shimcha muolajalar (suyak yetishmovchiligi bo'lsa, suyak ko'chirish, maxsus rentgen, moslashtirish va

boshqalar) narxni oshiradi.

4. Uzoq vaqt talab qilinadi: Implantatsiya bosqichma-bosqich amalga oshiriladi: avval implant oʻrnatiladi, soʻngra 3-6 oy davomida suyak bilan birikishi (osseointegratsiya) kutiladi. Faqat shundan soʻng sunʼiy tish (krona) oʻrnatiladi.

5. Sogʻliq holatiga bogʻliq cheklovlar: Baʼzi holatlarda bemorlar implantatsiyaga yaroqsiz boʻlishi mumkin. Masalan: diabet, ogʻir yurak-tomir kasalliklari, immunitet muammolari, suyak erishi, chekish, gigiyena yetishmovchiligi implantatsiyani murakkablashtiradi yoki xavfli qiladi.

6. Maxsus parvarish zarur: Implantlar tabiiy tishlarga juda oʻxshash boʻlsa-da, ularga alohida eʼtibor bilan qarash kerak. Har kuni ogʻiz gigiyenasiga rioya qilish, muntazam stomatolog koʻrigiga borish juda muhim.

Implant atrofidagi toʻqimalarning yalligʻlanishi – periimplantit deb ataladi. Bu holat, ayniqsa, ogʻiz gigiyenasi yetarli boʻlmagan bemorlarda tez-tez uchraydi. Periimplantit implant atrofidagi suyak toʻqimasining yemirilishiga va oxir-oqibat implantni yoʻqotishga olib kelishi mumkin. Implantatsiya uchun jagʻ suyagi hajmi va zichligi yetarli boʻlishi kerak. Baʼzi bemorlarda, ayniqsa uzoq vaqt tishsiz yurganlarda, suyak soʻrilgan boʻladi. Bunday holatlarda oldin suyak transplantatsiyasi yoki sinus lift kabi qoʻshimcha muolajalar talab qilinadi. Bu esa umumiy jarayonni murakkablashtiradi, uzaytiradi va xarajatni oshiradi. Yuqori jagʻda implantatsiya qilinayotganda, implant tasodifan burun yon boʻshligʻi — sinusga kirib ketishi mumkin. Bu holat sinusit yoki boshqa muammolarni keltirib chiqaradi. Bunday holatlarning oldini olish uchun aniq diagnostika va tajribali mutaxassis kerak boʻladi. Pastki jagʻda notoʻgʻri chuqurlikda oʻrnatilgan implant mandibulyar asabga bosim qilishi mumkin. Bu esa lab, til, jagʻ sohasida doimiy uvishish, ogʻriq yoki hatto ogʻzaki muomala va chaynash funksiyalarining buzilishiga olib keladi. Baʼzida bu holat qaytmas boʻlishi mumkin. Yoshi katta bemorlarda suyak zichligi kamaygan boʻladi, bu esa implantatsiyani qiyinlashtiradi. Bundan tashqari, keksa yoshdagi odamlar koʻpincha yurak-qon tomir, diabet yoki suyak metabolizmi bilan bogʻliq kasalliklarga ega boʻlishadi. Bu esa implantning oʻzlashtirilishiga salbiy taʼsir koʻrsatishi mumkin. Doimiy chekish jagʻ suyaklarining qon bilan taʼminlanishini yomonlashtiradi, bu esa implantning suyak bilan birikishini (osseointegratsiya) sustlashtiradi yoki butunlay toʻxtatadi. Alkoholli ichimliklar esa toʻqimalarning tiklanishiga xalaqit beradi va infeksiya xavfini oshiradi. Notoʻgʻri oʻrnatilgan yoki haddan tashqari bosim tushgan implantlar vaqt oʻtishi bilan siljishi, hatto mexanik shikastlanishi mumkin. Bu holat ogʻriq, noqulaylik va qayta muolaja zaruratiga olib keladi. Baʼzi bemorlar uchun jarrohlik muolajasi, natija noaniqligi va uzoq tiklanish jarayoni psixologik noqulaylik keltiradi. Asabiylik, qoʻrquv, xavotir va umuman, operatsiyaga boʻlgan ruhiy tayyorgarlik yetarli boʻlmaganda bu holatlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Tish implantatsiyasi zamonaviy stomatologiyada yoʻqolgan tishlarni tiklashda

eng samarali va innovatsion usullardan biri hisoblanadi. U nafaqat bemorning estetik ko'rinishini tiklash, balki ovqat hazm qilish, aniq nutq va psixologik holatni yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Implantlar yordamida bemor og'iz bo'shlig'i funksiyalarini deyarli tabiiy holatga keltirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Uzoq umr, bardoshlilik, suyakning saqlanishi va estetik qulaylik – bu texnologiyaning asosiy afzalliklaridandir. Shu bilan birga, har qanday jarrohlik aralashuvi kabi, tish implantatsiyasi ham ma'lum xavf va cheklovlarga ega. Periimplantit, infeksiya xavfi, suyak yetishmovchiligi, asablarga shikast yetishi, implant rad etilishi yoki mexanik nosozliklar bu jarayonning salbiy jihatlari sirasiga kiradi. Bundan tashqari, implantatsiya moliyaviy jihatdan har doim ham hamma uchun qulay bo'lavermaydi, uzoq davom etuvchi davolanish jarayoni esa sabr-toqat va tibbiy nazoratni talab qiladi. Shu boisdan, har bir bemor tish implantatsiyasini tanlashdan avval o'zining umumiy sog'lig'i, ehtiyojlari, moliyaviy holati va shaxsiy tayyorgarligini hisobga olgan holda, professional stomatolog bilan maslahatlashgan holda qaror qabul qilishi lozim. To'g'ri bajarilgan va sifatli implantatsiya nafaqat og'iz bo'shlig'ining holatini, balki inson hayotining umumiy sifatini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. C.E Misch Contemporary Implant Dentistry. 4th Edition. Mosby Elsevier, 2020.
2. D.Buser, L.Sennerby, H. De Bruyn (2017). Clinical and Scientific Rationale for the Use of Dental Implants. Periodontology 2000, Vol. 73, Issue 1, pp. 7–21.
3. N.P Lang, N.U Zitzmann (2012). Clinical Research in Implant Dentistry: Evaluation of Risk Factors and Long-Term Results. Journal of Clinical Periodontology.
4. J.A Shibli, M. Favari et al. (2010). Peri-implant Diseases: Diagnosis and Treatment. International Journal of Dentistry.
5. Qodirov O.S. (2021). Stomatologiyada zamonaviy protezlash texnologiyalari. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti.
6. World Health Organization (WHO). Oral health and dental implants. www.who.int, 2022-yilgi hisobot.